

Samenvatting bijeenkomst

Regionaal Meetnet 13 oktober 2022

Algemene punten

- De combinatie van studenten, burgers, wetenschappers, ambtenaren en bestuurders zorgde voor een goede voedingsbodem voor het uitwisselen van perspectieven, ideeën en goede discussies.
- Samen, gelijkwaardigheid, vertrouwen en met de relatie voor de baten blijven we in co-creatie werken aan een schone en gezonde samenleving.
- De co-creatie sessie was goed ontvangen en er is interesse voor een tweede langere sessie, waarbij meer tijd is om toe te werken tot concrete acties.
- Er is interesse in een masterclass complexiteit, waarbij we dieper in het onderwerp duiken.
- Jean-Paul gaf achteraf aan de volgende keer nog meer stil te willen staan bij het 4 X WIN principe: van organisaties die financiële winst als drijfveer hebben naar menselijke, maatschappelijke en ecologische waarden mét financiële continuïteit. Richting een gezonde en duurzame samenleving.
- Aan de slag gaan met fase twee van het Regionaal Meetnet: geluid. Met name de focus rondom de luchthaven.
- De nieuwsbrief van het Regionaal Meetnet met o.a. terugkoppeling van het plenaire deel. Deze ontvang je eind deze maand.
- Het rapport van TNO met de analyse van de eerste meetresultaten. Deze ontvang je in december.
- Doe en denk mee! Stuur ons een mail: meetnet@odzob.nl

0. Plenair

Terugkoppeling, met foto's, komt terug in de volgende Regionaal Meetnet nieuwsbrief.

1. Workshops

1.1. Workshop Meten & Weten

In 2021 is het Regionaal Meetnet regio breed uitgerold. Wat zijn nu de resultaten van één kalenderjaar meten? Tijdens de workshop Meten & Weten is een sneak preview gegeven van de eerste analyses. Zo zien we bijvoorbeeld dat fijnstofconcentraties in de regio met name stijgen bij wind uit het Noordoosten. Voor stikstofdioxide is dat juist bij specifiek oostenwind het geval. Deze en andere opvallende regionale en lokale patronen in de luchtkwaliteit zijn behandeld in deze workshop aan de hand van metingen uit het meetnet. De vele vragen uit het publiek maakten duidelijk dat mensen graag meer kennis en begrip willen opbouwen over de regionale luchtkwaliteit. Deze betrokkenheid is een aanmoediging om de aankomende jaren samen te gaan werken aan schonere lucht. Het Regionaal Meetnet houdt daarbij de vinger aan de pols: de volledige analyse van dit eerste volledige meetjaar is binnenkort beschikbaar via de eerste jaarrapportage. Deze wordt naar jullie doorgestuurd.

1.2. Workshop Complexiteit

Algemeen

De complexiteit workshop werd goed bezocht. De tijd was te kort om tot een gedegen verbinding te komen met het grote publiek. Men heeft echter een gevoel gekregen waar het om gaat. De wens werd uitgesproken door een aantal mensen om er een vervolg aan te geven. Via een Masterclass bijvoorbeeld.

Email Jean-Paul Close & Eugen Oettinger

Geachte deelnemers aan deze workshop,

De complexiteit van waar we allemaal samen voor staan om tot duurzame gezondheid en een gezonde leefomgeving te komen, de urgentie en het ingrijpende karakter van de vele veranderingen, is op zich een bijzonder boeiend aandachtsgebied. Fijn dat u met zovelen hebt meegedaan aan de workshop. De aanpak vertegenwoordigt een "omslagpunt" van denken en handelen waarin enorm veel nieuwe kansen zitten voor iedereen, maar ook de nodige uitdagingen die samen beter aan te pakken zijn dan alleen, met gezondheid tot resultaat.

Hierbij treft u twee bijlagen. Een PowerPoint met de "oogst" van de vragen die wij hebben gesteld. De vele antwoorden hebben wij trachten te groeperen. In de korte tijd hebben we alleen een indruk kunnen geven van het interactieve proces dat we via een Masterclass veel dieper met elkaar zouden willen uitspitten en doorpakken.

Een filmpje over het complementaire innovatie spoor, gemaakt door Eugen samen met Prof. Fitzgerald (Psychologie) . Dat is iets wat we in Sustainocratie de "Transformatie Economie" noemen en van waaruit we samen de co-creatie van het regionale meetnet hebben waargemaakt. Ook de recentere modules voor het onderwijs zijn zo ontstaan. het is derhalve geen onbekend terrein waarin veel meer mogelijk is onder de vlag van AiREAS. Desgewenst kan ik daarover ook een artikel toesturen. <https://youtu.be/MGcEZxLyPto>

Aan Rolf (organisator) vraag ik of hij deze resultaten ook aan de andere deelnemers zou willen sturen, die aan de workshops van de GGD en TNO hebben meegedaan. Zo creëren we een transparant open platform met de uitnodiging om hierin samen door te pakken. Ik hoor graag wie hieraan mee zou willen doen op redelijk korte termijn, institutioneel, in multidisciplinair groepsverband of beide.

Hartelijke groet, mede namens Eugen Oettinger (zie ook het [Law of Nature Manifesto](#)),

1.3. Workshop Gezondheid

We zijn met ons Regionaal Meetnet mooie inzichten aan het vergaren over concentraties en variaties in luchtverontreinigende stoffen in onze regio. Op termijn willen we die in verband gaan brengen met gezondheid: waar zitten bijvoorbeeld de knelpunten en kansen? Om dat echt goed te kunnen duiden, moeten we uiteraard niet alleen naar metingen kijken, maar óók naar de (wetenschappelijke onderbouwde) relaties tussen milieufactoren en gezondheid.

In de workshop gezondheid brachten we een aantal nieuwe inzichten op dit vlak naar voren. Zo leerden we dat Brabanders gemiddeld bijna een jaar korter leven door luchtverontreiniging, wat gelijk staat aan het meeroken van 5 sigaretten per dag. Dat het effect van ultra fijn stof (afkomstig van o.a. vliegverkeer, wegverkeer, industrie en houtkachels) daar nog bij opgeteld moet worden; de ziektelast daarvan kan op dit moment

namelijk nog niet goed doorgerekend worden door ontbrekende blootstelling-effectcurves. En dat bronnen van geur van veehouderij hinderlijker kunnen zijn dan wordt aangenomen op basis van de officiële/wettelijk voorgeschreven rekenmethoden.

Bezoekers luisterden met interesse naar deze nieuwe inzichten, maar het was ook duidelijk dat er altijd nog méér te onderzoeken en te bespreken valt! Maar één ding is duidelijk: er is nog veel gezondheidswinst te behalen als we opstaan voor schone lucht. Daar staan we sámen voor aan de lat: beleidsmakers, inwoners, ondernemers en onderzoeksinstituten.

Samen, stap voor stap, naar een gezondere leefomgeving!

In de bijlage de presentaties van de GGD: 1) GGD onderzoek: Luchtkwaliteit en gezondheid in de provincie Noord-Brabant, 2) Ultra fijn stof en gezondheid.

2. Co-creatie sessies

Co-creatie sessies

	Onderwerp	Prikkelende vraag
1	Zorg voor gezondheid in wijken	Als inwoners op basis van gelijkwaardigheid een platform of samenwerking deelnemen is dat een voorwaarde voor succes. Hoe zien jullie dat?
2	Klimaat, luchtkwaliteit en gezondheid	Bepaal jij mijn gezondheid en toekomst? Collectief versus persoonlijk recht.
3	Mobiliteit, luchtkwaliteit en gezondheid	Is <u>elektrificering</u> dé oplossing voor onze mobiliteitsuitdagingen?
4	Onderwijs en <u>eco</u> -bewustwording	Hoe kunnen we groene bruggen bouwen? Hoe kunnen we de best <u>practices</u> op kaart zetten en de samenwerking en uitwisseling verbeteren?
5	Agrarische en veehouderij transitie	Wat kan meten-/ data gaan betekenen om in de toekomst een reële papieren werkelijkheid te creëren?
6	Ondernemerskansen in de 21 ^{ste} eeuw	Zaken doen in liefde en vertrouwen, kan dit een plek krijgen?
7	Gezonde ontwikkeling in stedelijk gebied: voorbeeld Eindhoven	Welke actie in jouw eigen invloedssfeer vind je het moeilijkst om te nemen als het gaat om het verbeteren van de luchtkwaliteit.
8	De gemeente als <u>co-creator</u>	Wat heb jij nodig om in samenwerking met de gemeente een bijdrage te leveren aan verbetering van de luchtkwaliteit in jouw leefomgeving?
9	Burgerparticipatie: hoe betrekken we ze?	Hoe betrekken we inwoners bij hun eigen gezonde leefomgeving?`
10	Jongeren over hun gezonde regio?	Wat gaan wij op korte periode (3 maanden) doen om een verschil te maken richting een gezonde regio?

2.1. Zorg voor gezondheid in wijken

Gespreksleider: Cor Snoeijs

Vraag: Als inwoner op basis van gelijkwaardigheid en platform of samenwerking deelnemen is dat een voorwaarde voor succes. Hoe zien jullie dat?

“De wijk van morgen”

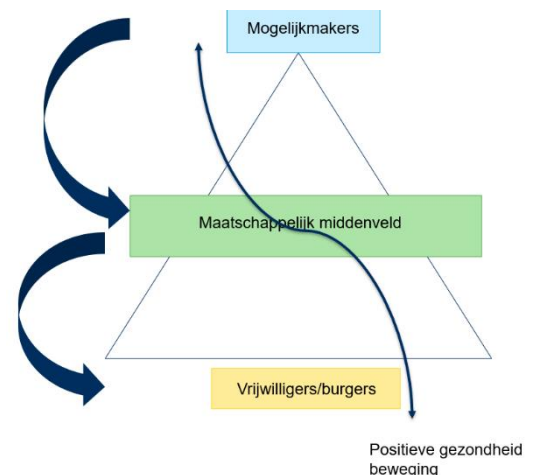
De wijk van morgen heeft een fluïde samenstelling in tijd, de inwoners van een wijk wisselen steeds van samenstelling.

Daarom is data gedreven, opgavegerichte, domein overschrijdende samenwerking in een netwerkorganisatie van belang.

- Data kan inzicht beiden in in- & uitstroom in wijken en activiteiten meten o.b.v. gps gegevens
- Bij samenwerking zijn gelijkwaardigheid en partnerschap van belang

“De macht van de top vs. de kracht van de massa” →

“De top is wel de Mogelijkmaker van de gewenste initiatieven vanuit de kracht van de samenleving. Inzet van mensen en middelen, faciliteren van burgerinitiatieven, verbinden en innoveren”

“Positieve gezondheid”

POSITIEVE GEZONDHEID ALS CONCEPT EN GESPREKSINSTRUMENT

Om de nieuwe benadering van gezondheid uit te werken, hebben Huber en haar collega’s vervolgonderzoek gedaan (Huber et al 2016). Hierbij hebben ze onder andere zorgprofessionals, beleidmakers, patiënten, en burgers gevraagd hoe zij gezondheid zien. Deelnemers gaven aan dat ‘betekenisvol leven’ meer aandacht zou moeten krijgen in de zorg. Op basis van dit onderzoek is het concept **Positieve Gezondheid** ontwikkeld.

Positieve Gezondheid is uitgewerkt in een ‘**spinnenweb**’ met zes dimensies. Mensen kunnen het spinnenweb invullen, om inzicht te krijgen in hun beleefde gezondheid. Een reeks vragen helpt bij het invullen. Zo ontstaat er een zeshoekig figuur: het ‘gezondheidsoppervlakte’. Dit is een persoonlijke momentopname. Vaker invullen geeft een beeld van veranderingen over de tijd.

Het spinnenweb wordt ook gebruikt als **gespreksinstrument**. Hierbij kunnen mensen met anderen praten over hun ervaren gezondheid. Dit wordt ‘het andere gesprek’ genoemd. Professionals in bijvoorbeeld zorg of welzijn kunnen zo begrijpen wat de mensen die ze ondersteunen belangrijk vinden—en zelf willen veranderen of bereiken. Ook wordt zo duidelijk wat deze mensen zelf kunnen, en waar ze hulp bij nodig hebben. Dit ‘andere gesprek’ zou hun vermogen om eigen regie te voeren versterken, en daarmee hun veerkracht. Uiteindelijk is het niet de bedoeling om op alle dimensies maximaal te ‘scoren’. Het gaat erom, de totale oppervlakte van het figuur geleidelijk te vergroten. Daarmee zou het welbevinden van de persoon toenemen.

Figuur 2 Het Spinnenweb

Lichaamsfunctie:

- Vitaliteit
- Voedsel
- Bewegen
- **Is dit de basis?**

Kwaliteit van leven:

- Goed wonen
- Genieten
- “geluk”
- **OF is dit de basis?**

Meedoen:

- Sociale contacten
- Serieus worden genomen
- Eenzaamheid
- Tijd
- Moeilijk burgers te overtuigen
- Doelgroep menging
- Cultuur

Dagelijks functioneren

- Werken
- Zorgen voor jezelf
- Geld
- Waarde creatie (niet alleen geld)

Zingeving:

- Vertrouwen
- Levenslust
- Verbinden door passie
- Thema geven aan een initiatief → nieuwsgierigheid

Dagelijks functioneren

- Werken
- Zorgen voor jezelf
- Geld
- Waarde creatie (niet alleen geld)

Wat doen we morgen en met wie?

- Alle aspecten van positieve gezondheid hangen samen. Een verminderde lichaamsfunctie zou geen belemmering mogen zijn voor meedoen.
- Participatie van burgers is van belang om een initiatief succesvol te laten zijn, echter is het moeilijk om burgers te overtuigen mee te doen.
- Een community op internet zou dit makkelijker kunnen maken.

“Zo zouden ouders met jonge kinderen via de community een oppas kunnen vinden, die oppas wordt dan bijvoorbeeld niet betaald met geld, maar met gezelschap van de kinderen tegen eenzaamheid. Zo hebben de ouders tijd om bijvoorbeeld een maaltijd te koken voor andere in de wijk”

Voorbeeld in Limburg: <https://www.spilindewijk.nl/>

Literatuur:

https://beheer.stekademy.nl/media/PDFStekademy_Publicatie_lessen_en_aanbevelingen_voor_de_Wijk_van_Morgen.pdf

2.2. Klimaat, luchtkwaliteit en gezondheid

Gespreksleider: Judith Lammers

Vraag: Bepaal jij mijn gezondheid en toekomst? Collectief versus persoonlijk recht.

Discussie over de vraag ‘Collectief versus individueel recht’

- Merendeel van de mensen zijn voor het collectief, hierbij is ook er het idee dat sommige dingen moeten worden gedwongen (bv: het intrekken van vergunningen moet vanuit het collectief recht gebeuren).
- Het is moeilijk om als individu het collectief te zijn.
- Gemak is verleidelijk, ondanks dat je weet wat de impact is.
- Het draait om bewustzijn en gemak.
- Wat nodig is naast het bewustzijn, is het zijn van een onderdeel van het collectief.
- Alles hangt ook samen met afhankelijkheid.
- Ook leidt individualisering tot een bepaald punt.
- Daarnaast is het de vraag wat je als individu ziet; zo ziet een onderneming zichzelf ook als individu.
- Er zou meer collectief recht moeten zijn i.p.v. individueel. Bijvoorbeeld het collectief verbieden van sigaretten en autoluw 2030
- Bij het belang van het collectief recht is het nodig dat er sprake is van een redelijke overgangstermijn + het stimuleren van nieuw gedrag.
- Er moet ook sprake zijn van realisme in de overgangperiode.
- Daarnaast moeten gezonde keuzes aantrekkelijker gemaakt worden en alternatieven bieden voor keuzes.
- Op een gegeven moment kunnen dingen niet meer; denk aan de grens bij energie die nu bereikt is, maar dit is nu nog niet zo bij de luchtkwaliteit.

Stappen die nodig zijn voor realisatie:

- Verenigen van het collectief en individueel.
- Bewustwording is er nog niet -> De luchtkwaliteit moet zichtbaarder worden.
- Communicatie.
- Visualiseren van luchtkwaliteit.
- Gebruik van tools zodat men het automatisch in kan zien.
- Het belonen van positief gedrag.
- Inzetten van een wedstrijdelement (denk ook aan voorlichtingsbureaus).
- Vertaling van wetenschap naar iets wat men wel snapt.
- Het opzetten van een discussie en waar de grens ligt.
- Het helpen van minder vermogende mensen; denk ook gratis deelmobiliteit voor minder vermogenden.
- Gebruik van gratis elektrische fietsen vanuit werkgevers.

Wat de groep zou doen als ze 100.000 euro kunnen besteden:

- Bewustwording van het belang van de luchtkwaliteit bij jonge ouders. (Denk aan gedragsverandering bij zowel de ouders als bewustwording bij de kinderen).
- Het helpen van armere mensen.
- Grote werkgevers die van fossiele lease af moeten en werknemers die gratis gebruik kunnen maken van elektrische fietsen voor woon-werkverkeer.
- Gratis deelmobiliteit bij de lagere inkomensgroepen.

2.3. Mobiliteit, luchtkwaliteit en gezondheid

Gespreksleider: Bas Kramer

Vraag: is elektrificering dé oplossing voor onze mobiliteitsuitdaging (i.r.t. luchtkwaliteit en geluidsoverlast)?

Ronde 1:

Uitdagingen:

- Financieel/ inclusief
- Geluidshinder blijft (bv luchtvaart)
- Zeldzame grondstoffen
  - Onbekend
  - Waar komen deze vandaan?
- Aandacht voor de keten, niet alleen het product
- Files/ bereikbaarheid blijft
- Verkeersveiligheid
- Moeten we zoveel/ zover reizen?
- Overlast (eigenaarschap)

Oplossingen:

- Anders denken (lokaal, noodzaak)
- Bewustwording
- Autovrij centrum
- Fiets snelwegen stimuleren
- Waarde van (langzaam) reizen erkennen
  - via werkgevers tijd voor reizen, onthaasten
- Toegankelijkheid OV:
  - Kosten
  - frequentie
  - aansluitingen
- Aansluiting verbeteren/ aanvullen: fiets, bus, trein
- Planologie, aandacht voor parkeren/ rijden, omvormen naar groen
- Monorail/ elektrisch vliegen
- Met elektrisch rijden is een prikkel weg
- Eerlijke prijs betalen
- Thuiswerken

Ronde 2:

Elektrificering is een tussenoplossing

Wat is er nog nodig:

- Werkgevers kunnen zorgen voor bewust personeelsbeleid:
  - tijd om te reizen/ langzaam reizen stimuleren
  - (fiets)afstand tot werk meenemen
- Overheid kan het elektriciteitsnetwerk verdichten, laadpalen, RO ruimte voor fietsers
- Winkeliers/ ondernemers in de binnenstad kunnen een eigen bezorgdienst opzetten (een tv kun je niet met de fiets ophalen)
- Bouwhub realiseren om vervoersbewegingen te beperken

Hoe kunnen we dit oppakken:

- Geen reiskostenvergoeding/ OV gratis
- Hybride werken/ thuiswerken
- Langzaam reizen stimuleren
- Tijdplanning voor de transitie maken (kort en lange termijn)
- Randvoorwaarden voor alternatieven ontwikkelen (geen extra wegen, wel fietspaden)

Hoofdvraag: Is elektrificeren de oplossing voor onze mobiliteitsuitdagingen?

Uitdagingen	Oplossingen
Inclusiviteit en financiële bereikbaarheid	Autovrij centrum
Geluidshinder tegengaan	Deelfietsen stimuleren en meer ruimte voor snelfietspaden
Zeldzame grondstoffen die nodig zijn voor elektrische auto's	Waarde van reizen integraal in beeld krijgen en daarop actie voeren
De hele keten verduurzamen, niet alleen het eindproduct	Toegankelijk ov <ul style="list-style-type: none"> - Kosten - Frequentie - Slimme aansluitingen
Files, bereikbaarheid	Eerst op fiets, dan op bus, dan op trein, dan op auto inzetten
Verkeersveiligheid	Monorail in de stad / elektrisch vliegen
De noodzaak voor reizen tegengaan. Moeten we wel zoveel onderweg zijn?	Thuiswerken
Wie is eigenaar van de overlast? En dus verantwoordelijk? Overheid, inwoner, mobilist?	Elektrificeren doet vrijwel niets aan geluidsoverlast en fijnstof (afkomstig van bandenslijtage)

Wat is er nodig om dit op te lossen?

Nodig

- Werkgevers met bewust personeelsbeleid
- Overheid die elektriciteitsnetwerk uitbreidt en laadpalen in ruimtelijk beleid verankert.
- Gebundelde bezorgdiensten van winkeliers in de stad
- Bouwhubs
- Sterke overheid met een visie

Hoe oppakken?

- Reiskostenvergoeding
- Afkicken van mobiliteit
- Langzame mobiliteit voorrang in de stad
- Infra voor het alternatieve netwerk creëren
  - Hubs
  - Fietsroutes
  - Wandelnetwerk

2.4. Onderwijs en eco-bewustwording

Gespreksleider: Rustem Demir

Vraag ronde 1: Hoe kunnen we groene bruggen bouwen?

Er ontstond meteen bij aanvang van de sessie een levendig gesprek met de deelnemers. Er werden voorbeelden genoemd en ideeën aangedragen. Een voorbeeld:

In de gemeente Best geven vrijwilligers voorlichting op scholen over eco-bewustwording. Later hoorden ze daarover terug dat de kinderen daar thuis over vertellen en ouders zelfs over aanspreken door bijv. te vragen waarom ze met de auto naar school worden gebracht en niet met de fiets.

De deelnemers waren van mening dat eco-bewustwording een onderdeel zou moeten zijn van het regulier onderwijs. Ze realiseren zich dat er ook in het onderwijs een gebrek is aan tijd, mankracht en middelen maar er zijn manieren te bedenken die wel te realiseren zijn. Als voorbeeld werd gegeven om gezond eten op scholen (basis-, vervolg- en beroepsonderwijs) aan te bieden en daar tegelijk voorlichting over te geven.

Een ander voorbeeld is het introduceren van alternatieve plekken voor het geven van onderwijs. Denk aan plekken in de natuur zodat kinderen natuurlijk leren.

Vraag ronde 2: Hoe zetten we de best practices op de kaart?

De deelnemers gingen vloeiend over van de eerste naar de twee sessie. Hardop denkend kwam men met een aantal ideeën. Een voorbeeld: luchtkwaliteit is voor scholieren/ studenten een abstract begrip. Als je het onzichtbare (fijnstof) zichtbaar kunt maken en vervolgens kunt laten zien wat je ermee kunt doen (servies maken), gaat het onderwerp leven. Een vertegenwoordiger van StaticAir is bereid mee te denken hoe dit te realiseren. Een ander idee is om MBO-studenten uit te nodigen voor internationale projecten. De tijd was te kort om de ideeën nader uit te werken maar er zijn verschillende contacten gelegd om er later op door te praten.

2.5. Agrarische en veehouderij transitie

Gespreksleider: Tonny Meulensteen

Vraag: Wat kan meten-/ data gaan betekenen om in de toekomst een reële papieren werkelijkheid te creëren? (agrarisch-/veehouderij)

In en om de veehouderij spelen de emoties hoog op op sommige tafels. Om een juiste duiding te geven aan de werkelijkheid wordt het instrument van het meten, het verzamelen van concrete gevalideerde data en het in beeld brengen van deze gegevens ten behoeve van de gezonde en veilige leefomgeving steeds vaker ingezet. Dit gebeurt in samenwerking met veel partijen uit het werkveld met hetzelfde doel; wat zien we gebeuren en welke stappen kunnen we concreet samen gaan zetten.

In de sessies werden een aantal aandachtspunten meegegeven; het betrekken van de burgers-/ burgerparticipatie, de betrouwbaarheid van de sensoren-/ het gebruik van gevalideerde sensoren, het maken van onderscheid in de verschillende stoffen (stikstofoxiden, fijnstof, ultrafijnstof en ammoniak). Ook de relatie tussen meten en beleven (omwonenden) en het meten en het bedrijf (boerderijmanagement) mag aandacht krijgen. Wellicht is het (real-time) meten op langere termijn te koppelen aan de vergunning zodat steeds meer uitgegaan kan worden van de feitelijke uitstoot i.p.v. de berekeningen, inclusief de activiteiten rondom het bedrijf (zoals bijvoorbeeld mest uitrijden). Goede en betaalbare sensoren kunnen een mooie bijdrage aan de toekomst leveren.

2.6. Ondernemerskansen 21ste eeuw

Gespreksleider: Henry Mentink

Vraag: Zaken doen in liefde en vertrouwen, kan dit een plek krijgen?

- Je moet als bedrijf bewust je medewerkers betrekken bij duurzaamheidsambities
- Ondernemers zijn nodig om onze duurzaamheidsdoelen te bereiken. De kracht van ondernemerschap en de snelheid die dit kan hebben is een mooie kans om in te zetten in duurzaamheid; de overheid heeft deze dynamiek niet.
- Zorg dat je dit ook zuiver communiceert
- Zorg dat je waarde niet alleen uitdrukt in euro's maar dat waarde van gezondheid, natuur en duurzaamheid ook van waarde worden voorzien
- Gebruik kans die ook bij cases henri zijn gedaan (hoe meer medewerkers betrokken en verantwoordelijk hoe succesvol dit wordt)
- Voorkomen window-dressing... en zorg dat het een zuivere ambitie is van het bedrijf
- Ben ook reëel, doe ook aan verwachtingmanagement en beloof niet wat je niet kunt waarmaken...
- Koppel zaken als MVO, SDG e.d. aan elkaar en maar verbindingen
- Ben kritisch en betrek jongeren bij de discussie

We hebben nog een lange weg te gaan...want vertrouwen komt te voet en gaat te paard (het is makkelijker om iemand vertrouwen te schaden, dan te verkrijgen)!

2.7. Gezonde ontwikkeling in stedelijk gebied: voorbeeld Eindhoven

Gespreksleider: Eric Beex

Vraag: Welke actie in jouw eigen invloedssfeer vind je het moeilijkst om te nemen als het gaat om het verbeteren van de luchtkwaliteit?

Bij deze co-creatiesessie ging het voor een deel om individuele acties die de luchtkwaliteit kunnen verbeteren. In het eerste deel hebben we het vooral gehad over welke acties hierbij moeilijk werden gevonden. Voorbeelden hiervan waren het stoppen met barbecueën, veel gebruik maken van de auto, de houtkachel aansteken en vliegen. Het werd ook lastig gevonden om acties van anderen bespreekbaar te maken. Bijvoorbeeld bij een buurman die de houtkachel gebruikt terwijl de buurt daar, soms onbewust, last van heeft. Ook het gasverbruik binnen woningen was een moeilijk punt, zowel voor verwarmen als voor koken. Al werd het omschakelen naar inductie wel als een goede oplossing gezien.

In het tweede deel werd er meer naar oplossingen gezocht. De discussie ging vooral om twee thema's uit het eerste deel: autogebruik en duurzame woningen. Autogebruik zou verminderd kunnen worden wanneer er meer geïnvesteerd wordt in het openbaar vervoer. Met meer regionale bussen en een uitbreiding van het spoornetwerk zou een hoop reizigers uit de omgeving van Eindhoven eerder de auto laten staan. Ook werden er veel voordelen gezien bij centraal parkeren in hubs. Zo kunnen de straten binnen de woonwijken veiliger en groener worden als er niet meer overal voor de deur geparkeerd wordt. Er werd ook het idee geopperd om sommige straten tijdelijk af te sluiten zodat mensen konden ervaren hoe dat is en wat de voordelen zijn.

Bij duurzamere woningen werd de oplossing deels gezocht in het bouwproces zelf. Hierin valt al een hoop winst te boeken door bijvoorbeeld gebruik te maken van elektrische machines en duurzame materialen. Als opdrachtgever kan hier ook om gevraagd worden bij een aannemer.

Bij de gemeente ligt er ook een voorbeeldfunctie bij deze oplossingen. Wanneer de gemeente het goede voorbeeld geeft zijn meer mensen bereid dit te volgen.

2.8. De gemeente als co-creator

Gespreksleider: Rik Thijs

De vraag: Wat heb jij nodig om in samenwerking met de gemeente een bijdrage te leveren aan de verbetering van de luchtkwaliteit in jouw leefomgeving?

Antwoorden:

- Minder groei -> schaa sprong niet ondersteunen.
- Minder bureaucratie -> stroomlijn de huidige processen en maak het makkelijker voor burgers.
- Communiceer/erken het probleem en doe dit naar burgers toe -> betrek ze in het probleem.
- Zorg ervoor dat ambtenaren die hier mee bezig zijn bereikbaar, toegankelijk en zichtbaar zijn -> zodat mensen in dialoog kunnen gaan en de problematiek bespreken
- Zorg er voor dat de luchthaven krimpt.
- Meer toegankelijke informatie omtrent luchtkwaliteit -> bijvoorbeeld over houtkachels en hun effect.
- Creëer een wettelijk kader voor het oplossen van luchtkwaliteitsproblemen ter gevolge van bronnen als houtkachels, vuurwerk en dergelijke.

- Breng meer flexibiliteit in het subsidieproces voor luchtkwaliteit verbeteringen -> ook in de uitvoering, bijvoorbeeld door toelaten van zelf verbeteringen aan te brengen als burger.
- Meer regels -> en bestaande regels meer en consistenten handhaven.
- Meer bewustwording creëren.
- Obstakels tot stand brengen om onwenselijke gewoontes te doorbreken-> zoals het gemak waarmee men de auto neemt -> bijvoorbeeld parkeerplekken in woonbuurten verminderen.
- Stimuleer wenselijke gewoontes zoals fietsen door belemmeringen weg te nemen.
- Ben eerlijk en oprecht.
- Voorbeeld Eindhoven Airport: meer verbintenis en commitment met omwonenden.

2.9. Burgerparticipatie: hoe betrekken we ze?

Gespreksleider: Karin van der Plas

Vraag: Hoe betrekken we inwoners bij hun eigen gezonde leefomgeving?

- Uiteindelijke doel: eigenaarschap van onderaf.
- De nut en noodzaak vergroten bij de inwoners door middel van co-creatie en vertrouwen. Denk aan het noaberschap.
- Inzetten op kansen en positieve gezondheid.
- Inwoners in laten zien dat ze impact kunnen maken, oftewel een stukje bewustwording.
- Of juist in spelen op hun gevoel door middel van verantwoording. Hoe je inwoners prikkelt/enthousiasmeert verschilt per persoon (individueel systeem). Hierbij is het belangrijk dat je de (gezamenlijke) belangen en behoeftes goed op een rijtje hebt. Met de juiste taal en toon.
Oftewel bouwen aan de relatie, kom wat vaker op de koffie! Ont-moeten staat in de wijken en dorpen centraal.
- Meer gesprekken over een betere samenwerking in de praktijk, zo lokaal mogelijk en vooral zonder belangen
- 2 jongeren tijdens sessie enthousiast en geïnteresseerd in de werkmethode Naobezorg in de praktijk, Hierover is een handboek verkrijgbaar (www.naobezorgnederland.nl)

Tip voor de volgende keer: deelnemers willen zeker wel verder doorpraten, concrete handvatten over hoe-dan in de praktijk en daarom zijn langere co-creatie sessie nodig om tot concrete en volgende stappen te komen in de eigen wijk of dorp.

2.10. Jongeren over hun gezonde regio

Gespreksleider: Eugen Oettinger

Vraag: Wat gaan wij binnen een korte periode (3 maanden) doen om een verschil te maken richting een gezonde regio

Uitkomst:

- Een actie om, naast het bestaande innovatieproces en co-creatie vanuit AiREAS, een complementair innovatiespoor van de grond krijgen dat out-of-the-box innovaties structureel oppakt en in stroomversnelling brengt.
  - I.p.v. impactvolle out-of-the-box innovaties in de formele innovatieprocedures te laten vastlopen.
  - Waarde creatie bovenaan, bureaucratie onderaan.

